

ΒΗΜΑ *Magazino*

ΚΛΟΠΕΣ ΘΗΣΑΥΡΩΝ

**ΜΗΙΩΣ ΤΕΛΙΚΑ ΟΙ ΑΡΙΑΓΕΣ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟ Ο,ΤΙ ΝΟΜΙΖΟΥΜΕ;**

**Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΤΟ BRITISH MUSEUM ΓΣΩΣ ΦΕΡΝΕΙ ΠΙΟ ΚΟΝΤΑ
ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΛΥΠΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ**

**RFK Ο ΑΝΨΙΟΣ ΤΟΥ ΤΖΟΝ ΚΕΝΕΝΤΙ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΙΑ ΘΟΡΥΒΩΔΗ, ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ
ΝΙΑ ΝΤΕ ΓΚΡΑΣ ΤΑΪΣΟΝ & ΚΑΔΕΒΟΣΤΑΝΥ ΕΝΑΣ ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ DJ ΣΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ
ΜΠΙΟΤΣΟΥΑΝΑ Η ΠΡΩΗΝ ΠΛΑΜΦΤΩΧΗ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΧΩΡΑ ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝ ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΛΑΜΠΡΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ**

Τα Γλυπτά του Παρθενώνα δεσπόζουν στη συλλογή του Βρετανικού Μουσείου αλλά περιμένουν εδώ και αιώνες την επιστροφή τους στην Ελλάδα.

ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΟΙ, ΦΑΝΤΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΕΙΣ ΣΥΛΛΕΚΤΕΣ

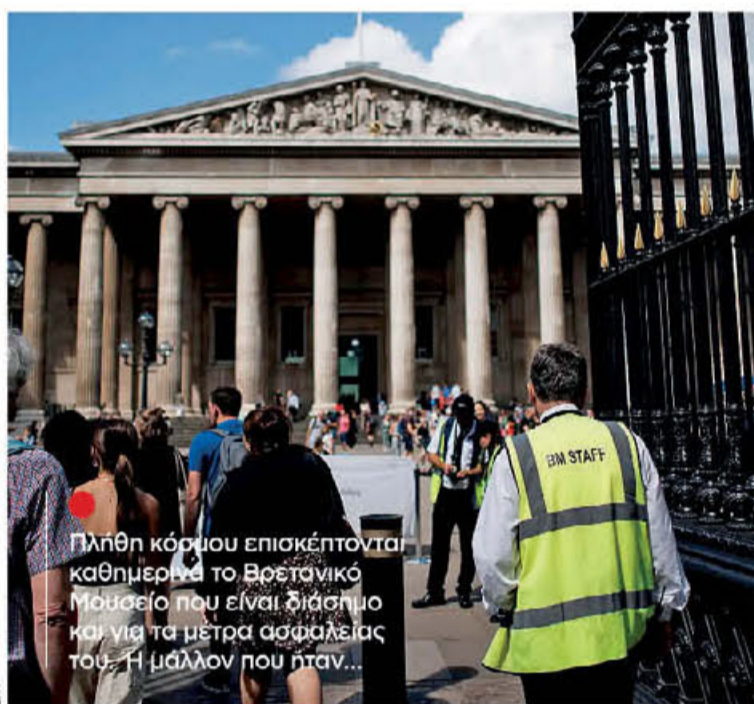
Το σκάνδαλο με τις κλεμμένες αρχαιότητες στο Βρετανικό Μουσείο και η σκοτεινή πλευρά του εμπορίου αρχαιοτήτων και έργων τέχνης.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΑ ΒΙΔΟ

Υπάλληλος του Βρετανικού Μουσείου – όχι ο οποιοσδήποτε, αλλά ένας διακεκριμένος συντηρητής, επιμελητής μεσογειακών πολιτισμών, με μακρά εμπειρία στην αρχαιοελληνική τέχνη – φέρεται να εμπλέκεται στην κλοπή αρχαιοτήτων, μεταξύ των οποίων κοσμήματα και πολύτιμοι λίθοι. Στη συνέχεια τις πούλησε κυρίως μέσω eBay. Μείζον σκάνδαλο, άλλο ένα από αυτά που το ένα μετά το άλλο ξεσπούν τελευταίως στη Γηραιά Αλβιόνα, στην πολιτική (ο πρώην πρωθυπουργός Μπόρις Τζόνσον παραιτήθηκε και από βουλευτής λόγω του «partygate»), στη δημοσιογραφία (παρουσιαστής του BBC κατηγορείται ότι πλήρωνε νεαρό για να του στέλνει φωτογραφίες πορνογραφικού περιεχομένου), στην υγεία (ασθενής πέθανε μετά τη χορήγηση μη αδειοδοτημένων σκευασμάτων χημειοθεραπείας) κ.α. Εν προκειμένω, το νέο αρχαιολογικό σκάνδαλο του Βρετανικού Μουσείου έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον για εμάς

τους Έλληνες, καθώς εγείρει ανησυχίες για την ασφαλή φύλαξη των Γλυπτών του Παρθενώνα. Και οι ανησυχίες μπορεί, γράφτηκε, να οδηγήσουν σε επανεξέταση του αιτήματός μας για επιστροφή της Ξενιτεμένης Καρυάτιδας και της παρέας της. Μπορεί; Και ως πότε κρυμμένα πίσω από τον χαρακτηρισμό Οικουμενικά Μουσεία (δηλαδή μουσεία που κατέχουν πολιτιστικά αγαθά τα οποία προέρχονται από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς με σκοπό να αναδείξουν την ποικιλία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς) ιδρύματα όπως το Βρετανικό Μουσείο ή το Μουσείο του Λούβρου θα υποθάλπουν τους ανά τους αιώνες Ελγιν; Περιλαμβάνοντας στις συλλογές τους αρχαιότητες που είναι αποτέλεσμα κλοπών και λεηλασιών; Αρνούμενα να τις επιστρέψουν στους δικαιούχους τους;

Η «εξολοθρευτική κακουργία» του Ελγιν
Κρατάει χρόνια, αιώνες, η ιστορία της απόσπασης και κακομετα-

Πλήθη κόσμου επισκέπτονται καθημερινά το Βρετανικό Μουσείο που είναι διάσημο και για τα μέτρα ασφαλείας του. Η μάλλον που ήταν...

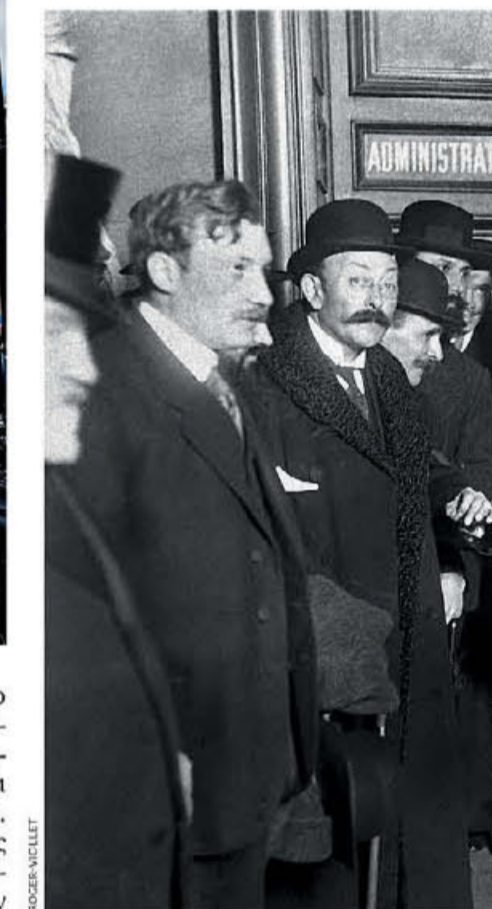

Η Ξενιτεμένη Αφροδίτη της Μήλου είναι ένα από τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου του Λούβρου, στο Παρίσι.

χείρισης των Γλυπτών του Παρθενώνα από τον λόρδο Ελγιν, με τον Κυριάκο Σιμόπουλο να σημειώνει στο εξαιρετικό «Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα 1800-1810» (εκδόσεις Πιρόγα): «Η λεηλασία των γλυπτών θεωρήθηκε προσωπική υπόθεση του λόρδου και εναντίον του αποκλειστικά σπράφηκε κατά καιρούς η παγκόσμια κατακραυγή για τις καταστροφές των αρχαιοτήτων. Αλλά ο Ελγιν υπήρξε πιστός ερμηνευτής της αγγλικής πολιτικής, εκτελεστής των οδηγιών των προϊσταμένων του. Η πρωτοβουλία της αρπαγής ανήκει όχι στον Ελγιν αλλά στην κυβέρνηση Πιτ που κατεχόταν από τον φόβο μήπως οι Γάλλοι ανταγωνιστές επαναλάβουν, κάτω από ευνοϊκότερες συνθήκες, την αρχαιοθηρική πολιτική που είχαν ήδη εγκαινιάσει. (...) Ο Ελγιν, φιλάρχαιος και φιλόδοξος, προχώρησε με ταχύτητα και ωμότητα». Αυτή την ωμότητα κατηρριάζει και ο ιρλανδός περιηγητής Εντουαρντ Ντόντουελ, ο οποίος βρέθηκε στην Αθήνα την εποχή που ο Ελγιν εκτελούσε τη θλιβερή και τερατώδη αποστολή του, γράφοντας: «Κατά το πρώτο ταξίδι μου στην Ελλάδα δοκίμασα την ταπεινότητα να παρευρεθώ στην απογύμνωση του Παρθενώνα από τα λαμπρότερα γλυπτά

του και να παρακολουθήσω το γκρέμισμα μερικών αρχιτεκτονικών μελών του ναού. Το νοτιοανατολικό αέτωμα (...) τώρα είναι κατερειπωμένο, όλο συντρίμια. (...) Με θλίψη αναλογίζεται κανείς ότι αυτά τα τρόπαια της μεγαλοφυΐας που αντιστάθηκαν στην αδιόρατη φθορά του χρόνου επί είκοσι δύο και πλέον αιώνες (...) είχαν την τύχη να υποστούν την εξολοθρευτική κακουργία που θα θρηνούμε πάντοτε. Δεν πρόκειται μόνο για το ηθικό σίγμα που θα ακολουθεί αυτή την πράξη. Το κακό είναι που στο μέλλον καθένας θα μπορεί να επικαλείται το προηγούμενο του Ελγιν και να δικαιολογεί παρόμοιες αρπαγές. Έτσι οι ναοί της Αθήνας αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο καταστροφής εξαιτίας των γλυπτικών τους διακοσμήσεων, που αντί να παραμείνουν στην αρχική τους θέση, κτήμα της οικουμένης, θα λαφυραγωγούνται από τους ισχυρούς κάθε εποχής. Αν θελήσουμε να ερευνήσουμε τα βαθύτερα αίτια του κακού θα διαπιστώσουμε ότι η ευθύνη βαρύνει εκείνους που πρώτοι παραβίασαν ανόσια όσα σέβεται και καθιερώνει η αγάπη του ωραίου».

Ξεριζωμένες αρχαιότητες
Λόγια σοφά που δεν μπορείς να

μην τα αναλογιστείς κάθε φορά που σε ένα μεγάλο μουσείο του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, των ΗΠΑ κ.λπ. βλέπεις Ξεριζωμένες/Ξενιτεμένες αρχαιότητες, πολλές εκ των οποίων δεν έχουν αποκτηθεί με τους πιο διάφανους και νόμιμους τρόπους. Ειδικά εμείς οι Έλληνες, παντού, όπου και να πάμε, συναντούμε την Ελλάδα: Η Αφροδίτη της Μήλου, το αριστουργηματικό άγαλμα που

TORY MELVILLE

«
Σε περισσότερα από 500.000.000 δολάρια αποτιμώνται οι 13 πίνακες που έκαναν φτερά από το μουσείο Isabella Stewart Gardner της Βοστώνης στις 18 Μαρτίου 1990, στη μεγαλύτερη σε αξία κλοπή έργων τέχνης στην Ιστορία»

Το παρεκκλήσι του Σαν Λορέντζο στο Παλέρμο από όπου αφαιρέθηκε ο πίνακας του Καραβάτζιο «Η Γέννηση με τον Άγιο Φραγκίσκο και τον Άγιο Λαυρέντιο».

Λεπτομέρεια από τον κλεμμένο πίνακα «Οι δίκαιοι κριτές και ο Άγιος Ιωάννης» των αδελφών Βαν Αϊκ.

● **Επάνω:** Φωτογραφία του 1914, αμέσως μετά την επιστροφή του κλεμμένου πίνακα με τη «Μόνα Λίζα» στη θέση του, στο Μουσείο του Λούβρου. **Αριστερά:** Ο Βιντσέντζο Περούτζια έκλειψε και κράτησε τη «Μόνα Λίζα» για δύο χρόνια, χωρίς να καταφέρει να την πουλήσει.

βρέθηκε στο αιγαιοπελαγίτικο νησί λίγα χρόνια μετά την κλοπή των Γλυπτών του Παρθενώνα, το 1820, κατέληξε έπειτα από πολλές περιπέτειες στο Μουσείο του Λούβρου. Ο Δήμος Μήλου έχει κάνει αιτήματα για την επιστροφή της. Και η Νίκη της Σαμοθράκης, ένα από τα σημαντικότερα εκθέματα του Λούβρου, έφυγε από την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας, όταν δεν υπήρχε ελληνικό

κράτος για να την προστατεύσει και να τη διεκδικήσει. Παρόμοια η τύχη των γλυπτών από τα αετώματα του ναού της Αφαιάς Αθηνάς, στην Αίγινα, τα οποία κατέληξαν στη Γλυπτοθήκη του Μονάχου. Κριτική για τους τρόπους με τους οποίους απέκτησε διάφορα αρχαία αντικείμενα δέχεται και το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης, με τον εισαγγελέα του Μανχάταν να ανακοινώνει τον περασμένο Μάιο την επιστροφή στον κινεζικό λαό δύο πέτρινων γλυπτών του 7ου αιώνα, αξίας σχεδόν 3,5 εκατ. δολ. – γιατί ως γνωστόν δεν έχει λεηλατηθεί μόνο η Ελλάδα. Η εισαγγελία του Μανχάταν είναι εκείνη που κατάφερε να αποδείξει και πως η μεγαλοσυλλέκτρια και μέλος του ΔΣ του ΜΕΤ Σέλμι Γουάιτ κατείχε παράνομα 29 ελληνικές αρχαιότητες. Είχε προηγηθεί η απόφαση να επιστραφούν στην Ελλάδα 47 αρχαία αντικείμενα από την τεράστια

συλλογή του Μάικλ Στάιναρντ – ο οποίος έχει τροφοδοτήσει κατά καιρούς τις συλλογές και τα ταμεία του Μητροπολιτικού Μουσείου, εξασφαλίζοντας και αίθουσα με το όνομά του. Στην εν λόγω συλλογή εντοπίστηκαν και άλλες παρανομίες, με τον Στάιναρντ να υποχρεώνεται να επιστρέψει αρχαιότητες σε συνολικά έντεκα χώρες! Χιλιάδες αρχαία αντικείμενα και έργα τέχνης έχουν επιστρέψει τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ και στο Ιράκ και την Αίγυπτο (άλλη μία χώρα οι αρχαιότητες της οποίας έχουν λεηλατηθεί), ανάμεσά τους και προϊόντα λεηλασιών και λαθρανασκαφών (όπως αποδείχτηκε έπειτα από ελέγχους) που περιλαμβάνονταν στη συλλογή του μεγιστάνα Σιβ Γκριν, του ανθρώπου που έχει ιδρύσει το Μουσείο της Βίβλου στην Ουάσιγκτον. Αλλά και στη χώρα μας, ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων ζήτησε να ερευνηθεί η προέλευ-

ση της συλλογής με τα κυκλαδικά ειδώλια του Λέοναρντ Στερν, αμφισβητώντας τη νομιμότητά της. Μέσα σε όλα ο Πάπας Φραγκίσκος επέτρεψε στη χώρα μας τρία θραύσματα Γλυπτών του Παρθενώνα που βρίσκονταν στα Μουσεία του Βατικανού. «Η απόφαση αυτή έρχεται αργός στην εργώδη προσπάθεια που καταβάλλει η ελληνική κυβέρνηση για την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα από το Βρετανικό Μουσείο και την επανένωσή τους με εκείνα που εκτίθενται στο Μουσείο της Ακρόπολης» έγραφε η ανακοίνωση που εξέδωσε του υπουργείου Πολιτισμού με αφορμή τη δωρεά (πέιτε την και διορθωτική κίνηση). Μιλώντας βεβαίως για την κλοπή και το παράνομο εμπόριο πολιτισμικών αρχαιοτήτων και έργων τέχνης, εκτός από τις ιστορίες των μουσείων και των μεγάλων και γνωστών συλλεκτών που περιλαμβάνουν στις συλλογές

τους προϊόντα αρχαιοκαπηλίας βρισκόμαστε και μπροστά σε μυστηριώδεις, γεμάτες σασπένς και αγωνία, ιστορίες ευφούν ή απλώς θρασύτατων και αδίστακτων κλεφτών. Φαντομάδων που κατάφεραν να αποσπάσουν ακόμα και από εξαιρετικά καλά φυλασσόμενους χώρους αριστουργήματα ανεκτίμητης αξίας, τις περισσότερες φορές για να τα εμπορευθούν. Κάποιοι από αυτούς εντοπίστηκαν (όπως φαίνεται πως συνέβη τώρα στην υπόθεση του Βρετανικού Μουσείου), μερικοί άλλοι όμως δεν αποκαλύφθηκαν ποτέ. Ομοίως, κάποια πωλούσα έργα που εκλάπησαν δεν βρέθηκαν ποτέ!

Η απαγωγή της Μόνα Λίζα
 Το πρωί της 22ας Αυγούστου 1911, ο ζωγράφος Λουί Μπερού, ο οποίος φιλοτεχνούσε αντίγραφα της «Μόνα Λίζα» και τα πωλούσε στους επισκέπτες του Μουσείου του Λούβρου, παρα-

«Post Mortem», ένα από τα τρία εξαιρετικά φιλμ του Πάμπλο Λαραϊν εμπνευσμένα από το πραξικόπημα στην πατρίδα του, τη Χιλή.

LATIN FEVER

Πολυβραβευμένα πολιτικά φιλμ με φόντο τα ταραγμένα χρόνια των στυγερών δικτατοριών στην Κεντρική και Νότια Αμερική.

Ο Ζαν Λουί Τρεντινιάν στο θαυμάσιο πολιτικό φιλμ της δεκαετίας του 1970 «Βρέχει στο Σαντιάγο».

ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Όταν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος τελείωσε, μαζί του γκρεμίστηκε και το ναζιστικό καθεστώς του Αδόλφου Χίτλερ. Ωστόσο, η ήττα του Άξονα δεν έφερε απαραίτητα και αέρα δημοκρατίας στον υπόλοιπο κόσμο, ειδικά στην απέναντι πλευρά του παγκόσμιου χάρτη, στο δυτικό ημισφαίριο. Το φαινόμενο εμφανίστηκε κυρίως στη Νότια και στην Κεντρική Αμερική, όπου – τι ειρωνεία! – είχαν βρει καταφύγιο πολλοί γερμανοί ναζιστές εγκληματίες πολέμου. Σε πολλές από αυτές τις χώρες «γεννήθηκαν» λοιπόν και απλώθηκαν σαν πλοκάμια χταποδιού σκληρές δικτατορίες που εκμεταλλεύτηκαν την ανέχεια των λαών. Δικτατορίες που άφησαν πίσω τους ποτάμια αίματος. Η εξάπλωση αυτής της τερατοδίας στη Λατινική Αμερική έγινε μέσω ενός καλά οργανωμένου σχεδίου συνεργασίας και «αλληλοπροστασίας» των δικτατόρων, προκειμένου να υπάρχει μόνιμη επιτήρηση των πολιτών και μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών να καταστέλλονται οι όποιες προσπάθειες διαμαρτυρίας και ανατροπής των καθεστώτων. Μάλιστα αυτό το «δίκτυο», που έδρασε στα 70s και 80s, είχε και όνομα:

«Επιχείρηση Κόνδωρ». Στο παρασκήνιο η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ συνέβαλε στην ευόδωση των δραστηριοτήτων του παρέχοντας τα απαραίτητα, χρήμα και τεχνολογία. Το αποτέλεσμα ήταν δικτάτορες σε Βραζιλία, Περού, Παραγουάη, Ουρουγουάη, Χιλή, Αργεντινή να ανέλθουν και να παραμείνουν στην εξουσία καταπνίγοντας τις αντιδράσεις των αντιφρονούντων και προωθώντας τα αμερικανικά συμφέροντα στο εσωτερικό των χωρών τους. Ο κινηματογράφος δεν έμεινε αμέτοχος με αποτέλεσμα τη δημιουργία σπουδαίων ταινιών που ασχολήθηκαν με το θέμα.

Η τριλογία του Λαραϊν και η ματιά του Γαβρά

Αν είναι να μιλήσει κανείς για εγκλήματα σε περιόδους δικτατορικών καθεστώτων στη Λατινική Αμερική, δύο χώρες διατηρούν τα «πρωτεία»: η Χιλή και η Αργεντινή. Και διόλου τυχαία, οι δύο αυτές χώρες έχουν υπάρξει το φόντο δημοφιλέστατων ταινιών που εξιστορούν τις φρικαλεότητες κατά τη διάρκεια ολοκληρωτικών καθεστώτων. Χιλιανοί σκηνοθέτες, όπως ο σπουδαίος ντοκιμαντερίστας Πατρίσιο Γκουζμάν, έχουν κυριολεκτικά αφιερώσει όλη τους τη ζωή αφηγούμενοι ιστο-

Ο Τζακ Λέμον και η Σίσι Σπέισεκ αναζητούν τον «Αγνοούμενο» Τζον Σι στην ταινία του Κώστα Γαβρά «Ο αγνοούμενος».

ρίες από την περίοδο του Αουγκούστο Πινοσέτ στην εξουσία – «Σαλβαδόρ Αλιέντε» (2004), «Η υπόθεση Πινοσέτ» (2001), «Η μάχη της Χιλής» (1975-1979) κ.ά. –, ενώ από τη νέα γενιά σκηνοθετών ξεχωρίζει ο Πάμπλο Λαραϊν στην τριλογία του «Τόνι Μανέρο» (2008), «Post Mortem»

(2010) και «No» (2012) – το τελευταίο προτάθηκε για το Όσκαρ καλύτερης ξενόγλωσσας ταινίας. Ολη η τριλογία αφορά ιστορίες από τη Χιλή της τρομοκρατίας του Πινοσέτ και το «Post Mortem», ίσως η καλύτερη των τριών, αναφέρεται στην αποφράδα ημέρα της ανατροπής και του θανάτου του Σαλβαδόρ Αλιέντε στη Χιλή. Βέβαια, πολλά χρόνια πριν από το «Post Mortem» η γαλλοβουλγαρική συμπαραγωγή «Βρέχει στο Σαντιάγο» (Il pleut sur Santiago, 1975), στην οποία πρωταγωνιστεί ο Ζαν-Λουί Τρεντινιάν, επίσης αναπαριστά τα αιματηρά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 1973

με την αρπαγή της εξουσίας από τον Πινοσέτ (να σημειωθεί ότι τοποθεσίες της Βουλγαρίας αντικατέστησαν εκείνες της Χιλής όπου δεν μπορούσαν να γίνουν εκεί γυρίσματα). Συγχρόνως ο σκηνοθέτης Χέλβιο Σότο ερευνά το κρίσιμο παρασκήνιο από την εποχή της εκλογής του Αλιέντε ως προέδρου μέχρι την ημέρα του θανάτου του. Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τα πολιτικά δρώμενα στη Χιλή, «Ο αγνοούμενος» (Missing, 1982) του Κώστα Γαβρά παραμένει στην κορυφή των αναγνωρίσιμων τίτλων, παρότι στην ταινία η χώρα δεν κατονομάζεται ποτέ. Η ιστορία διαδραματίζεται

το 1973, όταν ένας αμερικανός επιχειρηματίας (Τζακ Λέμον) αναγκάζεται να ταξιδέψει στην υπό δικτατορικό καθεστώς χώρα της Λατινικής Αμερικής όπου έχει εξαφανιστεί ο γιος του (Τζον Σι), αριστερός συγγραφέας και κινηματογραφιστής που ζούσε εκεί με τη γυναίκα του (Σίσι Σπέισεκ). Ο πατέρας, ένας παραδοσιακός αμερικανός πατριώτης που πιστεύει στη σωστή λειτουργία του συστήματος, πασχίζει να βρει άκρη μέσω της αμερικανικής πρεσβείας, όμως όταν οι προσπάθειές του πέφτουν στο κενό, συνεχίζει ο ίδιος τις έρευνες με μόνη σύμμαχο τη νύφη του. Πέρα για πέρα συγκλονιστικό, άμεσο και τελικά λυπηρό (ακριβώς λόγω της ειλικρίνιάς του), αυτό το φιλμ-καταγγελία μιλάει ξεκάθαρα για τη σκοτεινή εμπλοκή της Αμερικής στα εσωτερικά ξένων χωρών και είναι βασισμένο στο βιβλίο του δικηγόρου και συγγραφέα Τόμας Χάουζερ (ο οποίος με τη σειρά του είχε βασιστεί σε αληθινά περιστατικά). Μαζί με το «Z» (1969) είναι η πιο γνωστή και πολυβραβευμένη ταινία του έλληνα σκηνοθέτη: μοιράστηκε τον Χρυσό Φοίνικα στις Κάννες με τον «Δρόμο» του Γιλμάζ Γκιονέ, προτάθηκε για τέσσερα Όσκαρ και απέσπασε εκείνο του διασκευασμένου σεναρίου (το κέρδισαν

Το 1973 στην Αργεντινή ο σκηνοθέτης Χόρχε Σεντρόν γύρισε την ταινία «Operación massacre», της οποίας η ιστορία τοποθετείται στο 1956, τη χρονιά αποτυχίας μιας στρατιωτικής και λαϊκής εξέγερσης ενάντια στην αυτόκλητη Επαναστατική Απελευθέρωση που το 1955 ανέτρεψε πραξικοπηματικά τον Χουάν Περόν

ο Γαβράς και ο Ντόναλντ Ε. Σπιούαρτ). Ταινία καταγγελίας είναι και μια άλλη δουλειά του ίδιου σκηνοθέτη, η «Κατάσταση πολιορκίας» (État de siège, 1972): Στην Ουρουγουάη ένας αμερικανός αξιωματούχος συλλαμβάνεται από αριστερούς αντάρτες και κρατείται όμηρός τους. Οι τελευταίοι απαιτούν ως αντάλλαγμα την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων. Όμως η κυβέρνηση της χώρας αρνείται. Οι Αμερικανοί θεώρησαν την ταινία «αντιαμερικανική», ενώ ο Γαβράς υποστήριξε ότι είναι «αντικυβερνητική». Συγχρόνως οι αριστεροί κατέκριναν τον Γαβρά επειδή χρησιμοποίησε τη «μάσκα» ενός

γοητευτικού άνδρα, του Ιβ Μοντάν, για να ωραιοποιήσει τον ρόλο του! Όλα αυτά όμως ελάχιστη σημασία έχουν πλέον, καθώς η ταινία κέρδισε μια θέση στις πιο κομβικές της καριέρας του σκηνοθέτη, ο οποίος διέπρεψε στο είδος του πολιτικού κινηματογράφου. Το 1973, στη γειτονική χώρα της Χιλή, την Αργεντινή, ο σκηνοθέτης Χόρχε Σεντρόν γύρισε την ταινία «Operación massacre», της οποίας η ιστορία τοποθετείται στο 1956, τη χρονιά αποτυχίας μιας στρατιωτικής και λαϊκής εξέγερσης ενάντια στην αυτόκλητη Επαναστατική Απελευθέρωση που το 1955 ανέτρεψε πραξικοπηματικά τον Χουάν Περόν. Στην πόλη

Σκηνή από «Το χρονικό μιας απόδρασης» του Ισραέλ Αντριάν Καετάνο, που μας θυμίζει τα εγκλήματα που λάμβαναν χώρα στις φυλακές της Αργεντινής ενώ διεξαγόταν το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου του 1978.

Ο Γκαέλ Γκαρσία Μπερνάλ στο υποψήφιο για Όσκαρ «No» του Πάμπλο Λαράιν.

Χοσέ Λεόν Σουάρες της Αργεντινής εκτελέστηκαν αρκετοί ως ύποπτοι για συμμετοχή στην εξέγερση. Επτά άνθρωποι θα επιζήσουν και ο ένας θα αφηγηθεί την ιστορία. Τρία χρόνια ύστερα από αυτή την ταινία ο δικτάτορας Χόρχε Ραφαέλ Βιντέλα ανέβηκε στην εξουσία και η Αργεντινή μετατράπηκε σε χώρα φρικτών εγκλημάτων που πέρασαν αργότερα στο σινεμά τεκμηρίωσης αλλά και μυθοπλασίας. Η ταινία του Ισραέλ Αντριάν Καετάνο «Το χρονικό μιας απόδρασης» (Crónica de una fuga, 2006), για παράδειγμα, καταγράφει τα μαρτύρια στα οποία υποβάλλονταν οι αντιφρονούντες στα μπουντρούμια την ώρα που η Αργεντινή προετοιμαζόταν για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου του 1978, του οποίου ήταν διοργανώτρια χώρα.

Η βραβευμένη με Όσκαρ καλύτερης Ξενόγλωσσης ταινίας «Επίσημη ιστορία» (La historia oficial, 1985) του Λουίς Πουένσο είναι ίσως το πιο γνωστό πολιτικό δράμα πάνω σε αυτό το θέμα. Η Νόρμα Αλεάντρο υποδύεται μια καθηγήτρια Ιστορίας σε σχολείο, της οποίας η ήσυχη, μεσοαστική ζωή θα ανατραπεί όταν στις αρχές της δεκαετίας του 1980, και ενώ η δικτατορία Βιντέλα τείνει να γίνει παρελθόν, συναντά μια παλιά φίλη της που είχε αναγκαστεί να εγκαταλείψει τη χώρα μετά τα βασανιστήρια που υπέστη από το καθεστώς. Εκείνη θα της αποκαλύψει ότι τα παιδιά των «αγνοούμενων» αντικαθεστωτικών αρπάζονταν κατά τη γέννηση από τους γονείς τους και πωλούνταν σε εύπορα ζευγάρια. Μια τραγική Αλίσια αρχίζει αμέσως να αναρωτιέται για

τη δική της υιοθετημένη κόρη, την πεντάχρονη Γκάμπρι (Ανάλια Κάστρο), και για το τι αληθινά συνέβη με τους γονείς της. Πέρυσι, όμως, μια νέα ταινία, και πάλι από την Αργεντινή, που πραγματεύεται το ίδιο θέμα, συζητήθηκε στο Φεστιβάλ της Βενετίας και εν συνεχεία έφτασε μέχρι τα Όσκαρ, η «Αργεντινή, 1985» (Argentina, 1985) του Σαντιάγκο Μίτρε. Βασικό πρόσωπο της ιστορίας της ταινίας είναι ο δημοσίου κατήγορος Χούλιο Σεζάρ Στρασέρα, γνωστός και ως «Loco» (τρελός), τον οποίο υποδύεται ο θαυμάσιος – όπως πάντα – Ρικάρντο Νταρίν. Ο Στρασέρα και η ομάδα του, αποτελούμενη από νεαρά κυρίως παιδιά και έναν άπειρο αλλά αποφασιστικό βοηθό του οποίου η μητέρα στήριζε το καθεστώς, κατάφερε να πετύχει την καταδίκη του

Ο γιος του Ρόμπερτ Κένεντι επανέρχεται στη δημοσιότητα ως υποψήφιος για το χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος με μια πολιτική ατζέντα ιδιότυπου λαϊκισμού και συνωμοσιολογίας.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟ ΚΑΡΑΣΑΡΙΝΗ

Το να θέτει κανείς υποψηφιότητα για πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών είναι πολύ ευκολότερο από ό,τι ήταν στο παρελθόν. Τη δεκαετία του '80, για παράδειγμα, έπρεπε κάποιος να εκφωνεί 12 λόγους την ημέρα, να είναι διαρκώς επί ποδός πολέμου και να προσβλέπει σε έναν εξαντλητικό, ατέλειωτο μαραθώνιο. Σήμερα; «Μπορείς να κάνεις πολιτική από το σπίτι σου». Χάρη στα podcasts απευθύνεσαι σε εκατομμύρια πολίτες. Χάρη στο Twitter έχεις τις αντιδράσεις τους – «είναι σαν μια καθημερινή δημοσκόπηση». Ή έτσι τουλάχιστον ισχυρίζεται ο Ρόμπερτ Κένεντι ο Νεότερος. Που δεν είναι υποψήφιος πρόεδρος προς το παρόν, απλώς διεκδικητής του χρίσματος των Δημοκρατικών απέναντι στον πρόεδρο Τζο Μπάιντεν, «φίλο της οικογένειας εδώ και 40 χρόνια». Αυτό όμως είναι λεπτομέρεια. Για τον 69χρονο γιο του Ρόμπερτ Κένεντι που επανήλθε στη δημοσιότητα το 2021 ως διακεκριμένος εκπρόσωπος του αντιεμβολιαστικού κινήματος, η προεκλογική περίοδος είναι πρωτίστως ευκαιρία αυτοπροβολής και ανάδειξης μιας πλατφόρμας που το περιοδικό «Time» σκιαγραφεί συνοπτικά ως «Make America Great Again για Δημοκρατικούς» – της «προοδευτικής» εκδοχής του τραμπισμού, με άλλα λόγια. Πώς ένας από τους εκπροσώπους της κατεχοχίν φιλελεύθερης πολιτικής οικογένειας της Αμερικής επέλεξε αυτή τη διαδρομή; Όπως όλα τα μέλη αυτής της γενιάς των Κένεντι, ο Ρόμπερτ φέρει το βάρος της τραγωδίας. Ήταν 9 χρόνων όταν δολοφονήθηκε ο πρόεδρος θείος του στο Ντάλας, 14 όταν ο πατέρας του δολοφονήθηκε στο Λος Άντζελες. Βρέθηκε να αποβάλλεται από διάφορα σχολεία, συνελήφθη ως χρήστης μαριχουάνας. Παρά το ότι ήταν απόφοιτος του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ

● Ο Ρόμπερτ Κένεντι τζούνιορ σε προεκλογική ομιλία στις αρχές Αυγούστου.

● Με τον θείο του Τζον Κένεντι στον Λευκό Οίκο το 1961.

Η ΦΘΑΡΜΕΝΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ RFK JR.

και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιρτζίνια, κόπηκε στις πρώτες του εξετάσεις για την άδεια άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος. Τον Σεπτέμβριο του 1983 συνελήφθη για κατοχή ηρωίνης, καταδικάστηκε σε δύο χρόνια φυλάκιση με αναστολή υπό τον όρο της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Εισήχθη σε κέντρο αποτοξίνωσης και εντάχθηκε στην περιβαλλοντική οργάνωση National Resources Defense Council (Συμβούλιο Αμυνας Φυσικών Πόρων). Αυτή η τελευταία του απόφαση θα καθόριζε και τη μετέπειτα καριέρα του.

Περιβαλλοντικός σταυροφόρος και συνωμοσιολόγος

Στην ηλικία των 30 ετών ο Ρόμπερτ Κένεντι Τζούνιορ βρήκε έναν σκοπό στον οποίο μπορούσε να αφοσιωθεί. Ως δικηγόρος αγωνίστηκε για την προστασία των ποταμίων συστημάτων, κινήθηκε για τη δικαστική δίωξη ρυπογόνων βιομηχανιών, υπερασπίστηκε τα δικαιώματα των γηγενών Αμερικανών. Το 1986 έγινε επίκουρος καθηγητής Περιβαλλοντικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Πέις της Νέας Υόρκης. Η γοητεία του επωνύμου του μεταξύ των ψηφοφόρων των Δημοκρατικών ισοδυναμούσε με τακτικές βολιδοκοπήσεις υποψηφιότητας για πολιτικά αξιώματα, τις οποίες απέρριπτε σταθερά με το επιχείρημα ότι δεν θα είχε χρόνο για την οικογένειά του (που αντιμετώπιζε κατά καιρούς διάφορα προβλήματα: τον εθισμό του στα ναρκωτικά, περιπτώσεις δικής του απιστίας, την αυτοκτονία της δεύτερης συζύγου του Μέρι Ρίτσαρντσον, με την οποία βρισκόταν σε διάσταση, το 2012).

Ενα εξώφυλλο του «New York Magazine» το 1995 τον παρουσίαζε ως «Ο πραγματικά σημαντικός Κένεντι». Ήταν παρών στις προεκλογικές εκστρατείες του Άλ Γκορ και του Τζον Κέρι – στην πρώτη μάχιστα περίπτωση επικρίνοντας ανοικτά τον ακτιβιστή και προσωπικό του φίλο Ραλφ Νέιντερ για την επιμονή του σε μια ανεξάρτητη υποψηφιότητα που αποσπούσε ψήφους από το Δημοκρατικό Κόμμα. Το 2008 τάχθηκε υπέρ της Χίλαρι Κλίντον, όταν όμως το προεδρικό χρίσμα κέρδισε ο Μπαράκ Ομπάμα στήριξε την υποψηφιότητά του. Στη διάρκεια μάλιστα της μεταβατικής περιόδου μετά τη νίκη του επί του Τζορτζ Μπους, ο Ομπάμα ζύγισε τον διορισμό του ως διευθυντή της Υπηρεσίας Περιβαλλοντικής Προστασίας, προτού καταλήξει αλλού εξαιτίας της στάσης του Κένεντι στο θέμα του εμβολιασμού. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ο Ρόμπερτ Κένεντι Τζούνιορ συντάχθηκε με εκείνους που πίστευαν ότι τα εμβόλια προκαλούν αυτισμό και έγινε μία από τις δυνατότερες φωνές του κινήματος. Ακολούθησε έκτοτε η υιοθέτηση μιας ακολουθίας (αναπόδεικτων) συνωμοσιολογικών εξηγήσεων για σειρά γεγονότων: η CIA ήταν αναμειγμένη στη δολοφονία του Τζον Φ. Κένεντι· ο Ρόμπερτ Φ. Κένεντι δεν δολοφονήθηκε από τον καταδικασμένο σε ισόβια για την πράξη αυτή Σιρχάν Σιρχάν αλλά από έναν σωματοφύλακά του· οι Ρεπουμπλικανοί «προέβησαν σε μια μαζική, συντονισμένη εκστρατεία προκειμένου να υπονομεύσουν τη θέληση του λαού το 2004»· υφαρπαχόταν από τον Τζον Κέρι τη νίκη στις προεδρικές εκλογές χάρη σε «πειραγμένες» μηχανές ψηφοφορίας που

τους έδωσαν τη νίκη στην κρίσιμη Πολιτεία του Οχάιο· η τεχνολογία 5G χρησιμοποιείται «για να συλλέγει τα δεδομένα μας και να ελέγχει τη συμπεριφορά μας»· ο πρώην επικεφαλής του Εθνικού Ινστιτούτου Αλλεργιών και Μεταδοτικών Ασθενειών των ΗΠΑ και κορυφαίος ανοσολόγος Αντονι Φάουτσι, ο οποίος επιχείρησε να αντιπαθεί στην ασυνάρτητη πολιτική του Ντόναλντ Τραμπ ως προς την πανδημία, είναι «ο ισχυρός τεχνοκράτης που βοήθησε στην οργάνωση και στην εκτέλεση του πραξικοπήματος του 2020 ενάντια στη δυτική δημοκρατία».

Η αύρα του επωνύμου, η πρότερη δράση ως περιβαλλοντικού ακτιβιστή, η χλιαρή αποδοχή ενός 80χρονου προέδρου από

● Ο Ρόμπερτ Κένεντι τζούνιορ προσέρχεται για να καταθέσει σε ακρόαση της αμερικανικής Γερουσίας στις 20 Ιουλίου 2023.

τη βάση, ερμηνεύουν ως έναν βαθμό την απήχηση της τάξης του 15%-20% που συγκεντρώνει στις περισσότερες δημοσκοπήσεις. Παρά το ότι η οικογένεια έχει σχεδόν στο σύνολό της αποκηρύξει την υποψηφιότητά του (ακόμα και η τρίτη σύζυγός του, η ηθοποιός Τσέριλ Χάινς, αν και είναι στο πλάι του, ενίοτε αστεϊεύ-

● **Αριστερά:** Με την τρίτη σύζυγό του Τσέριλ Χάινς στα βραβεία του Σωματείου Αμερικανών Ηθοποιών (Screen Actors Guild) το 2018.

Κάτω: Ο περιβαλλοντικά ανήσυχος Ρόμπερτ Κένεντι τζούνιορ στην έκθεση «Cool Globes» για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, στο Αμστερνταμ, το 2011.

εται ότι θα αντιμετωπίσει την εκστρατεία πηγαίνοντας στις Μπαχάμες και επινοώντας ένα νέο είδος του κοκτέιλ μαργαρίτα «που θα περιέχει και Χαπακ»), ο ίδιος όχι μόνο επιμένει ότι είναι σηματοφόρος του φιλελευθερισμού των Κένεντι, αλλά έχει υιοθετήσει και το στυλ του λογότυπου της εκστρατείας του πατέρα του το 1968. Η εικόνα του θυμίζει πράγματι κάτι από το παρελθόν: η Βέρα Μπέργκενγκρουεν παρατηρούσε τον περασμένο Ιούλιο στο «Time» ότι κάπως έτσι ίσως θα έμοιαζε ο RFK αν ζούσε ως τα 60 του. Και κάποιες από τις θεματικές του, όπως η σκληρή κριτική κατά των δισεκατομμυριούχων και των μεγάλων επιχειρήσεων, ακούγονται σαν απόηχος πιο ριζοσπαστικών πολιτικών ρευμάτων που κυκλοφορούν μεταξύ των Δημοκρατικών και δεν εκπροσωπούνται από τον Τζο Μπάιντεν.

Κάποιες άλλες είναι λιαν αμφιλεγόμενες. Ο Ντόναλντ Τραμπ πράγματι «δεν είναι και πολύ καλός τύπος», το βασικό πρόβλημά του όμως είναι ότι «ξεπουλήθηκε στη Pfizer» για τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού. Ο υποχρεωτικός εμβολιασμός εξισώνει τις Ηνωμένες Πολιτείες με τη χιτλερική Γερμανία. Η καταδίκη των δισεκατομμυριούχων αίρεται στην περίπτωση υποστηρικτών του όπως ο ιδρυτής του Twitter, Τζακ Ντόρσει, και ο σημερινός του CEO, Ιλον Μασκ («πατριώτες αφοσιωμένοι στη δημοκρατία»), το περιβαλλοντικό μένος κατά των μεγάλων επιχειρήσεων υποχωρεί όταν πρόκειται για το κρυπτονόμισμα, παρά την αποδεδειγμένη αύξηση στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που προκαλεί η εξόρυξή του. Η φορολόγηση του πλούτου δεν τον συγκινεί, η ιδέα ενός καθολικού βασικού εισοδήματος δεν τον ενδιαφέρει καν. Διαβεβαιώνει τυχόν ανησυχούντες ότι είναι «τύπος του καπιταλισμού της ελεύθερης αγοράς». Διακηρύττει ότι θα «σφραγίσει μονίμως τα σύνορα» και θα δημιουργήσει ένα «Φρούριο Αμερική,

Σύμφωνα με τον RFK Jr., η CIA ήταν αναμειγμένη στη δολοφονία του Τζον Φ. Κένεντι, ο Ρόμπερτ Φ. Κένεντι δεν δολοφονήθηκε από τον καταδικασμένο σε ισόβια για την πράξη αυτή Σιρχάν Σιρχάν αλλά από έναν σωματοφύλακά του (...) και η τεχνολογία 5G χρησιμοποιείται “για να συλλέγει τα δεδομένα μας και να ελέγχει τη συμπεριφορά μας”

ΜΠΟΤΣΟΥΑΝΑ ΣΑΦΑΡΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ

Η αφρικανική χώρα με την εντυπωσιακή άγρια φύση μετατρέπεται σε VIP προορισμό.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΒΙΔΙΟ

Εκεί που τελειώνει το δάσος και αρχίζει να δημιουργείται ένα μεγάλο ξέφωτο, κάτω από τα δέντρα, μπροστά στον ποταμό Khwai, παρατεταγμένα το ένα δίπλα στο άλλο, τα ξύλινα μπάνγκαλου του Sable Alley μοιάζουν με μικρές κιβωτούς πολυτέλειας μέσα σε ένα άγριο τοπίο. Γύρω εκτάσεις με χαμηλή κυρίως βλάστηση, στις οποίες ζουν λιοντάρια, ύαινες, ελέφαντες και πολλά άλλα ζώα από αυτά που εμείς βλέπουμε στα ντοκιμανιέρ. Στο εσωτερικό των σπιτιών, τα πιο αριστοκρατικά έπιπλα: οι καναπέδες με τα αφράτα μαξιλάρια,

τα king size κρεβάτια με τις λευκές κουνουπιέρες να κρέμονται από το ταβάνι, τα νιζαϊνάτα ντους, οι κατασκευασμένες από σκουρόχρωμο και βαρύ ξύλο τραπεζαριές πάνω στις οποίες έχουν σερβιριστεί φρεσκομαγειρεμένα μυρωδάτα φαγητά με μπαχαρικά που πρώτη φορά στη ζωή μας δοκιμάζουμε... Θα μπορούσαμε και εμείς να περάσουμε ένα βράδυ εκεί, σε μια «καλύβα» κατασκευασμένη από τα πιο ακριβά υλικά, για να ζήσουμε την εμπειρία της μυθιστορηματικής ησυχίας της ζούγκλας – αυτή την ησυχία που μπορεί να γίνει ακόμα και ανησυχητική για τους κατοίκους των πό-

λεων όταν μέσα στο σκοτάδι ακουστούν οι φωνές των νυχτόβιων κυνηγών. Μοναδική προϋπόθεση να πληρώσουμε 3.100 ευρώ ανά διανυκτέρευση, τα δύο άτομα. Το Sable Alley – σε αυτό ανήκουν τα υποδειγματικά μπάνγκαλου – είναι μία από τις ξενοδοχειακές μονάδες που τα τελευταία χρόνια έχουν ξεφυτρώσει στα δάση της Μποτσουάνα για να αναβαθμίσουν τον τουρισμό της μακρινής αφρικανικής χώρας. Μεταμορφώνοντας περιοχές ξεχασμένες ακόμα και από τον Θεό – άγρια δάση, ερήμους, σαβάνες και κοινότητες και χωριά που υποφέρουν από τη

φτώχεια αιώνων – σε VIP παραθεριστικούς προορισμούς. Σε προορισμούς ονειρεμένους, όπου εκείνοι που μπορούν να πληρώσουν ακριβά θα ζήσουν την εμπειρία της ζούγκλας χωρίς να στερηθούν καμία από τις παροχές που τους προσφέρουν τα πεντάστερα ξενοδοχεία στις πρωτεύουσες της Ευρώπης, στις μεγάλες πόλεις της Αμερικής και της Ασίας.

Ένα οικονομικό θαύμα
Μποτσουάνα, λοιπόν, η περικλειστή, αραιοκατοικημένη χώρα της Νότιας Αφρικής και των (περίπου) 2.400.000 κατοίκων. Βρετανικό προτεκτοράτο παλαιότερα, απέκτησε την

ανεξαρτησία της το 1966. Το μεγαλύτερο μέρος της, περί το 70%, καλύπτεται από την έρημο Καλαχάρι. Το υπόλοιπο είναι στον μεγαλύτερο βαθμό μια ζούγκλα με τοπία συγκινητικής ομορφιάς, τα οποία αποτελούν και πόλο έλξης για τους τουρίστες. Εξάλλου, εκτός από την εξόρυξη διαμαντιών (μια αμαρτωλή και πονεμένη υπόθεση για τη Μαύρη Ηπειρο) και την κτηνοτροφία, ο τουρισμός είναι τα τελευταία χρόνια η σημαντικότερη πηγή εισόδων για τη μακρινή χώρα. Έτσι, αν κάποτε η Μποτσουάνα ήταν από τις φτωχότερες στον πλανήτη, τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνεται στις ταχύτερα

αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου. Χωρίς αυτό να σημαίνει πως πολλοί από τους κατοίκους της δεν εξακολουθούν να ζουν σε κακές συνθήκες, στερούμενοι ακόμα και αγαθά που για όλους εμάς θεωρούνται αυτονόητα.

Μαθήματα ζωής

Γιατί όμως να κάνει κάποιος ένα τόσο μακρινό και δύσκολο ταξίδι; Γιατί να επιλέξει μια χώρα σαν την Μποτσουάνα για τις διακοπές του; Κυρίως για να δει με τα ίδια του τα μάτια εικόνες της άγριας φύσης που μέχρι σήμερα έβλεπε μόνο στην τηλεόραση. Και για να πάρει μαθήματα ζωής σε ένα μέρος όμορφο

αλλά σκληρό, όπου η επιβίωση παραμένει ένας καθημερινός αγώνας για ανθρώπους και ζώα. Αλλά και για να ξεκουραστεί, να χαλαρώσει και να φορτίσει τις μπαταρίες του – γιατί όχι; – σε ξενοδοχεία μοναδικής πολυτέλειας. Τα έχει όλα η Μποτσουάνα, και το χάνι που σε χαλαρώνει και σε νανουρίζει τρυφερά, και τη γροθιά στο στομάχι που σε ξυπνά (η χώρα υπέφερε και από την εξάπλωση του HIV/AIDS) και που σε κάνει, όσο τυχερός και καλομαθημένος και αν είσαι στη ζωή σου, να θυμηθείς πως εκεί έξω η προσπάθεια και ο μόχθος (και ο πόνος) δεν σταματούν ποτέ.

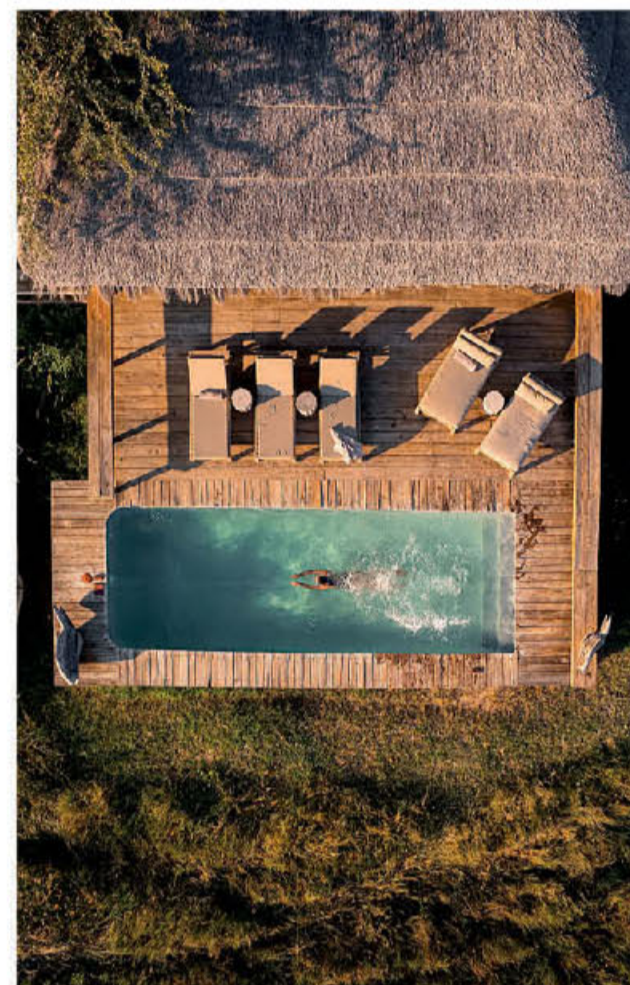
Τα εθνικά πάρκα
Έχει και το Εθνικό Πάρκο Τσόμπε η Μποτσουάνα, την περιοχή όπου ζει μεγάλος πληθυσμός ελεφάντων – και όπου γίνεται αγώνας για να σωθούν τα υπό εξαφάνιση ζώα, άλλες φορές από την ξηρασία και άλλες φορές από τους λαθροκυνηγούς. Έχει το βαλιώδες δέλτα του ποταμού Οκαβάνγκο, ο οποίος δεν εκβάλλει στη θάλασσα παρά εισρέει και «οβήνει», εξατμίζεται, στην έρημο Καλαχάρι, δημιουργώντας εντυπωσιακές οάσεις με περισσότερα από 1.000 είδη φυτών. Η εν λόγω περιοχή έχει χαρακτηριστεί ένα από τα πιο υγιή οικοσυστήματα του πλανήτη και

φιλοξενεί εκατοντάδες είδη ζώων, από παπιά ως ψάρια, από αμφίβια και ερπετά ως θηλαστικά. Η Μποτσουάνα έχει και το Tsodilo Hills που αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO: πρόκειται για μια εντυπωσιακή υπαίθρια γκαλερί με περισσότερες από 4.500 βραχογραφίες, κάποιες εκ των οποίων είναι ηλικίας τουλάχιστον 5.700 ετών! Το εθνικό πάρκο Nxai Pan φημίζεται για τις αλυκές του και για τα σπάνια δέντρα μπαμπού, που συναντώνται κυρίως στη Μαδαγασκάρη. Το Mokolodi και το Kgalagadi είναι δύο ακόμα διάσημα εθνικά πάρκα και καταφύγια

μιας χώρας γεμάτης φυσικά (και όχι μόνο) αξιοθέατα. Εξαιρετικά σημαντικό θεωρείται και το Khama Rhino Sanctuary που ιδρύθηκε το 1992 με στόχο να αποκαταστήσει την άγρια ζωή σε μια εξαιρετικά ταλαιπωρημένη από την κακή εκμετάλλευση περιοχή και να συμβάλει στη διάσωση του ρινόκερου, ενός ζώου που (όπως τόσα άλλα) κινδυνεύει με εξαφάνιση.

Κατασκηνώσεις πέντε αστέρων

Ποια θεωρούνται τα καλύτερα (και πιο ακριβά) ξενοδοχεία/safari lodges της χώρας; Η επιλογή δεν είναι εύκολη, γιατί τα πολυτελή καταλύματα χρόνο

Η Μποτσουάνα αποτελεί υπόδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης, με υψηλού επιπέδου μονάδες φιλοξενίας (όσο γίνεται πιο) φιλικής αρχιτεκτονικής μέσα στην άγρια φύση.

με τον χρόνο γίνονται όλο και περισσότερα. Το Jack's Camp, παλαιότερες εγκαταστάσεις σαφάρι που ανοικοδομήθηκαν πλήρως και επαναλειτούργουν από το 2021, έχει ρετρό αισθητική, με τη διακόσμηση των «χολιγουντιανών» δωματίων και σκηνών του να σε γυρίζει στη δεκαετία του '40. Ακριβά χαλιά και υφάσματα, χειροποίητα έπιπλα, τεράστια κρεβάτια με ειδικό σύστημα ψύξης για τα πολύ ζεστά βράδια και ιδιωτικές πισίνες συνθέτουν ένα κινηματογραφικό σκηνικό. Οι τιμές κυμαίνονται από τα 1.500 έως τα 2.700 ευρώ ανά διανυκτέρευση. Το Duke's East έχει τη δική του vintage αισθητική, με

σκαλιστά κρεβάτια με ουρανό, χειροποίητα έπιπλα από μαόνι, περσικά χαλιά και βελούδινα υφάσματα. Πολύ συχνά κάτω από τις βεράντες των καταλυμάτων του περνούν κοπάδια ελεφάντων, γεγονός που κάνει πολύ εύκολη την παρατήρηση των συνήθως ακριβοθώρητων ζώων. Τα γεύματα παραπέμπουν σε πριγκιπικές δεξιώσεις, με τα τραπέζια να στρώνονται με πιάτα αντίκες, ασημένια σκεύη και κρυστάλλινα ποτήρια. Ακόμα και αν αυτή τη αίσθηση αποικιοκρατίας φέρνει σε κάποιους (δικαίως) δυσάρεστους συνειρμούς, η ποιότητα της περιποίησης είναι εξαιρετικά υψηλή και δεν μπορεί να μην επαινε-

Υπερσύγχρονα καταλύματα, όπως το νεότευκτο Sable Alley, προσφέρουν αξέχαστες εμπειρίες στους επισκέπτες που θέλουν να συνδυάσουν πολυτέλεια και περιπέτεια στην καρδιά της Αφρικής.